

KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE CONGREGATION FOR THE DOCTRINE OF THE FAITH

Dikasterij za promicanje cjelovitoga ljudskog razvoja
*Oeconomicae et pecuniariae quaestiones - Gospodarska i
financijska pitanja*
Zagreb, 2019.

U izdanju Kršćanske sadašnjosti iz Zagreba u nizu *Dokumenti* pod brojem 183 izašao je dokument Kongregacije za nauk vjere Dikasterija za promicanje cjelovitoga ljudskog razvoja pod nazivom *Oeconomicae et pecuniariae quaestiones - Gospodarska i financijska pitanja. Razmišljanja vezana uz etičko razlučivanje nekih aspekata današnjega ekonomsko-financijskog sustava*. Papa Franjo odobrio je ovaj dokument i naložio njegovo objavljivanje. Dokument je izašao 6. siječnja 2018., na svetkovinu Bogojavljenja, a na hrvatski je preveden u lipnju 2019. godine. Dokument potpisuju nadbiskup Luis Francisco Ladaria Ferrer, DI, prefekt Kongregacije za nauk vjere, Peter kard. Turkson, prefekt Dikasterija za promicanje cjelovitoga ljudskog razvoja, Giacomo Morandi, tajnik Kongregacije za nauk vjere, Bruno Marie Duffé, tajnik Dikasterija za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja.

Dokument sadrži: *Uvod* (br. 5-11), *Temeljna zapažanja* (br. 13-28), *Neka pojašnjenja u današnjim okolnostima* (br. 29-54), *Zaključak* (br. 55-56).

Današnja ekonomska i financijska pitanja uvelike utječu na blagostanje velikog dijela čovječanstva. Potrebno je i nužno s jedne strane primjerenu regulaciju tržišnih dinamika, a s druge strane jasno etičko utemeljenje koje postignutim ekonomskim odnosima daje dimenziju kvalitete jer sami ekonomski mehanizmi nisu u mogućnosti dati tu novu vrijednost. Stoga kao odgovor na različite zahtjeve koji traže etičko utemeljenje ekonomsko-financijskog sustava, ovaj *Dokument* izlaže temeljna načela, imajući u vidu međusobni odnos i povezanost tehničkog znanja i ljudske mudrosti. Sinteza tih dvaju područja prijeko je potrebna, jer ona vodi prema cjelovitom i konkretnom blagostanju ljudske osobe. Budući da se razvoj općega dobra odnosi na ljudsku osobu koja zahtijeva cjelovito unaprjeđenje, Crkva je pozvana pridonijeti razvoju tog općeg dobra, dozivajući u svijest nauk o čovjeku. Iz punine dobra koja se očitovala u Kristu, Crkva naviješta poseban oblik djelotvorne ljubavi na svim područjima ljudskog djelovanja kroz zauzimanje za ljudsku osobu i opće dobro kao vrsni oblik ljubavi, koja je neodvojiva od ljubavi prema istini, što je ključ istinskog razvoja čovjeka.

Zasigurno, postoje mnoge dodirne točke s drugim kulturama i etičkim izričajima, koji se očituju kao izraz zajedničke moralne mudrosti na čijem se objektivnom redu temelji dostojanstvo ljudske osobe. Etički korijeni svoj izvor nalaze u Bogu Stvoritelju kao temelju na kojem se može graditi društvo dostojno čovjeka. Upravo ta misao ključna je za razumijevanje i doprinos Crkve izgrađivanju moralnog i pravednijeg društvenog uređenja, budući da Crkva doziva u svijest neka jasna etička načela. To zahtijeva i ljudski, koji karakterizira svaku osobu, jer se čovjek u svojem djelovanju oslanja na razumsku spoznaju koja nije zatvorena za moralnu spoznaju objektivnog dobra. Ovo je vrijeme kairosa, u kojem se mogu prepoznati one izvorne ljudske odrednice koje mogu dati usmjerenja za ostvarenje općeg dobra, s jasnim etičkim principima, bez kojih je svaki napredak osuđen na propast. Cilj je pružiti temeljna usmjerenja, promišljanja i pojašnjena u prilog napretku koji će uvijek i svagda štiti dostojanstvo ljudske osobe. Svaki napredak u sebi uključuje moralne i antropološke temelje kako bi se društvo zaštitilo od izopačenosti i bijede koja zatire ljudsko dostojanstvo, ističe se u uvodu ovog dokumenta.

Svako ljudsko djelovanje u sebi nosi određenu moralnu i antropološku dimenziju. Svako djelovanje koje se živi u okvirima odgovarajuće etike i koje poštuje ljudsko dostojanstvo, usmjereno je prema općem dobru. Također, u pozadini svakog djelovanja stoji određena antropologija pa i u odnosu na svijet ekonomije koja pokreće suvremeni svijet. Stoga je potrebno voditi računa o tome da ljudska, koja stoji u središtu svakog djelovanja, ne smije biti shvaćena redukcionistički, svedena na potrošačku razinu. Naime, ljudska osoba zbog temeljnog značenja čije je obilježje racionalnost, posjeduje moć spoznaje, opirući se svakom osiromašenju, ne dopuštajući da se svede samo na materijalni svijet. Ta spoznaja daje temeljno usmjerenje ekonomskim procesima i pomaže prepoznavanju vrijednosti ljudske osobe kao temeljne vrednote. Čovjekovo ekonomsko djelovanje treba vodi prema cjelovitom razvoju, tako da ni jedan profit ne može biti iznad vrijednosti i dostojanstva ljudske osobe. Vrijednost ekonomskog sustava mjeri se njegovom sposobnošću da promiče cjelovit razvoj ljudske osobe, što zahtijeva i političke odluke u tom smislu. *Dokument* potiče da se u svjetlu cjelovitog razvoja ljudske osobe promiče ekonomija koja će poticati zdravu slobodu i inicijativu koja je duboko povezana s istinom i dobrom o ljudskom razvoju i dostojanstvu. U svijetu gdje novac ima dominantnu 'vrijednost' ne smije se stvarati kultura odbacivanja čovjeka. Novac ne smije porobljavati čovjeka raznim ekonomskim manipulacijama, već treba slu-

žiti realnoj ekonomiji koja u svojem središtu promiče dobro ljudske osobe. Sve to iziskuje povratak temeljnim vrijednostima čovjekoljubivosti koje otvaraju horizont da čovjek iznova pronade samoga sebe, izgradi vrijednost i dostojanstvo vlastite osobe, gdje se materijalna i ekonomska dobra koriste za dobro sviju, naglašava se u temeljnim zapažanjima.

Na suvremenom financijskom i gospodarskom tržištu koje iziskuje sve više etičkih pojašnjenja, nužno je dati jasne smjernice koje otvaraju putove prema očuvanju onoga što čovjeka čini čovjekom, kako ne bi doveo u opasnost vlastito dostojanstvo i opće dobro. U vremenu globalizacije i digitalizacije tržišta, gdje protječu goleme količine kapitala, prijeko je potrebno dati jasne smjernice za etičko djelovanje. Nepouzdana ekonomski i financijski instrumenti dominiraju današnjom realnom ekonomijom gdje sebičnost, pohlepa, zloraba moći nanosi velike štete zajednici stvarajući kritične i rizične sustave, što dovodi do intoksikacije koja može stvoriti neetične financijske i ekonomske sustave.

Potrebna je zdrava suradnja, sinergija, solidarnost svih čimbenika financijsko-tržišno-ekonomskog sustava kako bi se stvoreni višak dobivenih materijalnih dobara dijelio i drugima. U tom smislu *Dokument* ističe da su potrebne čvrste i snažne smjernice kontrole tržišta, kako bi se očuvala vrijednost dobara na različitim razinama, koje uključuju i one nacionalne i globalne. Potiče se na transparentnost kako bi se uklonili svi oblici i izvori nepravde i nejednakosti te ostvarila ravnoteža u razmjeni dobara. Potičući na jasne moralne i etičke principe u poslovanju i radu, odnosu s klijentima financijskih usluga i načinu poslovanja, *Dokument* naglašava stvaranje nove kulture poslovanja, temeljene na kvaliteti međuljudskih odnosa koja će biti u samom središtu poduzeća. U tom smislu, nasuprot sumnjivim načinima poslovanja i stvaranju fiktivnih tržišta, *Dokument* se zalaže za izbor onih dobara koja su utemeljena na jasnim razvojnim etičkim principima, potičući odgovornost u svima koji na bilo koji način sudjeluju u tom (ekonomsko-financijskom) svijetu gdje se materijalna dobra koriste u skladu s relacijskom naravi ljudske osobe i njezinim cjelovitim razvojem. To podrazumijeva korištenje onih instrumenata koji će pridonijeti rješavanju mnogih problema gdje je potrebno poticati takva djelovanja koja usmjeravaju prema jasnim etičkim principima u ljudskom djelovanju.

U globaliziranom i umreženom svijetu, a pogotovo u svijetu ekonomsko-financijskog sustava zasigurno je nužna svijest o odgovornosti za opće dobro. To znači bdjeti nad dostojanstvom ljudske osobe, čuvajući njezini smisao i konačnu svrhu. Nadalje, to podra-

zumijeva usvajanje novih oblika ponašanja, temeljenih na načelima solidarnosti i supsidijarnosti. Svako ljudsko djelovanje u sebi je moralno djelovanje, koje treba biti vođeno objektivnim i općim dobrom ljudske osobe i njezina dostojanstva. Ekonomsko-financijsko djelovanje koje u sebi ima viziju cjelovitog razvoja ljudske osobe, može pridonijeti humanizaciji svijeta poslovanja, čuvajući tako nepovredivost dostojanstva ljudske osobe stvorene na Božju sliku (usp. Post 1, 26-27), stoji u zaključku dokumenta.

Upravo je Drugi vatikanski koncil potaknuo Crkvu da u svako vrijeme ispituje znakove vremena i da ih tumači u svjetlu evanđelja (usp. GS, 4). Vođena tom zadaćom i nalogom Crkva ostaje Majkom i Učiteljicom, svjesna da je primila nezasluženi dar i polog da obraćajući se svim ženama i muškarcima pruži jasne smjernice objektivnog moralnog dobra i čuvanja dostojanstva ljudske osobe. Danas, u dubokim preobrazbama, svijesti, mentaliteta, kulture, ekonomsko-financijskog sustava, potrebno je s jasnoćom i odvažnošću dati jasne smjernice za ljudsko djelovanje u tako osjetljivom području (ekonomsko-financijskom) koje sav svijet povezuje u mrežu međusobno ovisnih odnosa. Koncil nas je podsjetio na međusobnu ovisnost ljudske osobe i ljudskog društva, istaknuvši da upravo iz ljudske naravi proizlazi međusobna ovisnost. Koncil nadalje ističe da počelo i svrha svih društvenih ustanova treba biti i jest ljudska osoba sa svojim nepovredivim dostojanstvom. Sukobi, napetosti, nepravde i svakovrsna zla koja pogađaju čovjeka izranjaju iz nepravednih društvenih struktura kao i iz onih dubljih poremećenosti zvanih egoizam, koji tolike žene i muškarce ostavlja bez imalo dostojanstva (usp. GS, 25).

U naše vrijeme papa Franjo upozorava na izazove današnjeg svijeta primjećujući patologije, strah i očaj koji obuzimaju tolike žene i muškarce, potičući sve nas da se na svim razinama zauzimamo za više ljudskog dostojanstva. U tom je smislu papa Franjo izrekao *ne* ekonomiji isključivanja, *ne* idolopoklonstvu novcu, *ne* novcu koji vlada umjesto da služi, *ne* socijalnoj i društvenoj nejednakosti koja rađa nasiljem (usp. EG, 52-67).

U tom ključu i na tragu koncilskih poticaja te svježih poticaja pape Franje i ovaj nam dokument o gospodarskim i financijskim pitanjima želi u svijest dozvati neka temeljna načela u složenom svijetu ekonomsko-financijsko-gospodarskog sustava, kako bi sve odgovorne potaknuo da se više zauzimaju za dostojanstvo ljudske osobe i njezin cjelovit razvoj, sukladno načelima objektivnog moralnog dobra. Rast i razvoj gospodarskog, financijskog, ekonomskog dobra ne bi smio iz vida izgubiti dobro ljudske osobe, jer se stvari (dobra) trebaju podrediti sukladno dostojanstvu ljudske osobe. Eko-

nomska i financijska dobra nisu i ne mogu biti svrha samima sebi, nego moraju težiti izgradnji pravednijeg društveno-gospodarsko-financijskog sustava, utemeljenog na principu solidarnosti i supsidijarnosti u kojem će ljudska osoba imati prvenstvo, a materijalna dobra služiti dobru ljudske osobe. U tom će smislu ovaj dokument dobro doći svima koji su na bilo koji način umreženi u složeni svijet gospodarskih, financijskih i ekonomskih odnosa.

Ante Bekavac